

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**САБАҚТАН КЕЙІНГІ МЕКТЕП: ОҚУШЫЛАРДЫҢ САБАҚТАН ТЫС
КЕЗДЕГІ БОС УАҚЫТын ҰЙЫМДАСТЫРУ**

Әдістемелік ұсыныстар

**ШКОЛА ПОСЛЕ УРОКОВ: ОРГАНИЗАЦИЯ ЗАНЯТОСТИ
ШКОЛЬНИКОВ ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ**

Методические рекомендации

Астана
2015

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2015 жылғы 20 шілдедегі № 6 хаттамасы)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 6 от 20 июля 2015 года)

Сабақтан кейінгі мектеп: оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыру. Әдістемелік ұсыныстар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 16 б.

Школа после уроков: организация занятости школьников во внеурочное время. Методические рекомендации. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2015. – 18 с.

Әдістемелік ұсыныстар оқушылардың сабақтан тыс уақытын ұйымдастыруға арналған оқу-әдістемелік материалдарды қамтыған. Жұмыстың құрылымы мұғалімге сабақтан тыс уақытты оқушылардың жас, жеке ерекшеліктерін және дайындық деңгейін ескере отырып жобалауға мүмкіндік береді.

Мұғалімдерге, сынып жетекшілеріне және мектеп директорларының тәрбие ісі жөніндегі орынбасарларына, сыныптан тыс жұмысты ұйымдастыратын әдіскерлерге, қосымша білім беру педагогтеріне, педагогикалық жоғары оқу орындарының оқытушыларына ұсынылады.

Пособие содержит учебно-методический материал по организации занятости учащихся во внеурочное время. Структура методических рекомендаций предоставляет возможность учителю проектировать занятость школьников во внеурочное время с учетом возрастных, индивидуальных особенностей и уровня их подготовленности.

Рекомендованы учителям-предметникам, классным руководителям и заместителям директора по воспитательной работе, организаторам-методистам внеклассной работы, педагогам дополнительного образования, преподавателям педагогических вузов.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2015
© Национальная академия
образования им. И. Алтынсарина, 2015

Кіріспе

«Балалар бақытты балалыққа әрқашан да құқылы. Олардың уақыты қуаныштың, бейбітшіліктің, ойынның, оқу мен өсудің уақыты болу керек. Олардың болашағы әріптестіктің үйлесіміне негізделуі қажет. Олардың өмірі, келешегі кемелденіп, олар тәжірибе жинақтаған сайын жарқын бола түсуі керек».

Бала құқықтары туралы Конвенциядан

Қазақстандық білімді жетілдіру тұжырымдамасы қазіргі кезеңдегі жалпы білім берудің мақсаттарын анықтап береді. Мектеп әмбебап білімдердің, іскерлік пен дағдылардың тұтас жүйесін, сондай-ақ білім алушылардың өзіндік қызметі мен жеке жауапкершілігін, яғни заманауи білімнің сапасын анықтайтын негізгі біліктілікті дамытуға міндетті. Оқушыларда бастамашылық, өзіндік, толеранттылықты қалыптастыру тәрбие берудің басты міндеті болып болып табылады. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, шығармашылық қабілеттерін дамыту мен дайындық сапасын көтеруге сабақтан тыс жұмыстар (факультативтер, пәндік үйірмелер) үлкен мүмкіндік береді.

Бүгінгі күні оқушыларға білім берудің мақсаты тұлғаны қалыптастыру мен дамыту үшін жағдай жасау; әрбір баланың бойында адамгершілік, мейірімділік, азаматтық, еңбекке деген шығармашылық қатынас және барлық әлемге ұқыпты қарау, жетістікке ұмтылу, өз халқының мәдениетін қорғау сияқты жетекші құндылықтарды тәрбиелеу болып табылады.

Қазақстан Республикасының Президенті, «Нұр Отан» партиясының Төрағасы Н.Ә. Назарбаев партияның XVI съезінде сөйлеген сөзінде «Мәңгілік Ел идеясы арқауындағы жұмылдырушы құндылықтар – азаматтық теңдік; еңбексүйгіштік; адалдық; оқымыстылық пен білімді қастер тұту; зайырлы ел – тағаттылық елі. Осындай жағдайда азаматтық орнықты және табысты мемлекеттің ең сенімді іргетасы болады», – деп атап көрсетті [1].

Егер мемлекет рухани бай болмаса, ешбір экономикалық және әлеуметтік жетістіктер мемлекетті күшті етпейтіні және өркендетпейтіні белгілі. Қоғамның рухани құндылықтарын қалыптастырудағы игі іске қатысы бар мектептерге үлкен жауапкершілік жүктеледі.

Әдістемелік ұсыныстар баланың жеке қабілеттерін жан-жақты ашу, қызметтің алуан түріне балалардың қызығушылығын, қоғам мақұлдаған, тиімді әрекетке белсенді қатысу ниетін, өзінің бос уақытын өздігінше ұйымдастыру ептілігін дамыту мүмкіндігін беретіндіктен педагогикалық тұрғыда пайдалы. Шығармашылық, танымдық, спорттық, еңбек, ойын сияқты сабақтан тыс қызметтің әрбір түрі қандай да бір аспектіде оқушының бірлескен өзара әрекеттерінің тәжірибесін байытады, мұның жиынтығы үлкен тәрбиелеушілік нәтиже береді.

1 Оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыру бойынша қазақстандық және шетелдік тәжірибені зерттеу

Бүгінгі мектеп – бұл тәрбиелеу мен оқыту маңызды құрамдас элементтері болып саналатын күрделі жүйе.

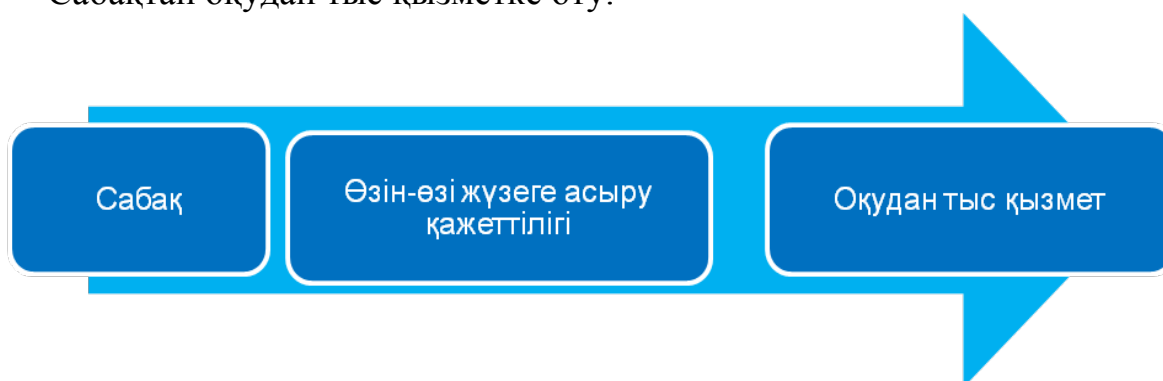
Балалармен жұмыс жасау барысында біз оқу-тәрбие процесінің бірлігіне сүйенеміз.

Оқушылардың бос уақытын ұйымдастырудың қазақстандық тәжірибесі көрсеткендей, мектептер өздерінің тәрбие жұмысында сабақтан тыс қызметке ерекше көңіл бөледі.

Сабақтан тыс жұмыс – бұл тәрбиелеуші ұйымдардың тіршілік әрекетін сыныптық-топтық ұйымдастырудан бөлек жүзеге асыратын әлеуметтік тәрбиені ұйымдастыру формасы.

Сабақтан тыс қызмет оқушылардың сабақ барысындағы әрекеті сияқты негізгі білім беру бағдарламаларын игеру нәтижесіне қол жеткізуге бағытталған. Алайда, бірінші кезекте – бұл тұлғалық нәтижелерге қол жеткізу. Бұл сабақтан тыс қызметтің ерекшелігін анықтап беру барысында оқушылардың өзін-өзі дамыту дайындығы мен қабілетін, оқу мен таным уәждемелерін, оқушылардың құндылық бағдарларын, әлеуметтік біліктіліктерін қалыптастырады.

Сабақтан оқудан тыс қызметке өту:

Қазақстан Республикасындағы сабақтан тыс қызметтің жағдайын қарастырғанда мектептен тыс білімді ұйымдастыруға ерекше көңіл бөлінетіндігі айқындалды. Ол келесі бағыттарда жүзеге асырылады: көркемдік-эстетикалық қосымша білім, экологиялық-биологиялық қосымша білім, балалар мен жасөспірімдер туризмін және өлкетануды дамыту, оқушылардың ғылыми-техникалық шығармашылығын ұйымдастыру, дене шынықтыру-сауықтыру және спорттық-бұқаралық жұмыстар. Соңғы жылдары балаларға қосымша білім беру жүйесінде әлеуметтік-педагогикалық бағыттағы бірлестіктердің дамуы байқалады, олар оқушылардың коммуникативті, зияткерлік қабілеттерін түзету мен дамытуға, көшбасшылық қасиеттерін дамытуға, балалар мен жасөспірімдердің бос уақытын ұйымдастыруға бағдарланады. Бұл қызмет өскелең ұрпақтың әлеуметтік бейімделуіне, азаматтық қалыптасуына мүмкіндік береді [2].

Шетелдік тәжірибені талдау көрсеткендей, мектепте сабақтан тыс қызметтің келесі түрлерін жүзеге асыруға болады: ойын, танымдық, мәселелік-құндылықтық қатынас, бос уақыттық-сауықтыру, көркем шығармашылық, әлеуметтік шығармашылық, еңбек, спорттық-сауықтыру, туристік-өлкетану.

Сондай-ақ, жүйе құраушы ретінде келесі қызмет түрлері анықталады:

1. Танымдық қызмет – оқушының дүниетанымын кеңейтеді, білімге құмарлығын және білімі мен зияткерлігін дамыту қажеттілігін қалыптастырады;

2. Көркемдік қызмет – дүниені эстетикалық сезінуді, әсемдікке қажеттілік, көркем ойлау мен нәзік эмоционалды қатынасты дамытады;

3. Спорттық қызмет – салауатты өмір салтына, дене сұлулығы мен өмірдің жоғары гигиенасына жағдай жасайды;

4. Қоғамдық пайдалы жұмыс түріндегі еңбек қызметі – оған деген оң қатынас адамдық болмыстың, адамдарға деген қатынастың, өзіне деген қатынастың көрсеткіші болып табылады;

5. Құндылықты-бағдарлы қызмет – әлемнің жалпыадамзаттық және әлеуметтік құндылықтарын ұтымды ұғынуға, әлемге жекелей қатыстықты сезінуге бағытталады;

6. Туристік-өлкетанушылық қызмет – туған өңірдің тарихын, мектеп тарихын тануға бағытталған.

Ресейлік ғалым Л.П. Бутенконың пікірінше, елімізде балалардың бос уақытын ұйымдастырудың өркениетті жүйесін ұйымдастыруға бағдарлануда Батыс Еуропаның тәжірибесіне сүйенген жөн.

Қазіргі уақытта Батыс Еуропа елдерінде көптеген «интеграцияланған» мекемелер бар, олардың арасынан кең тарағаны – мектеп немесе лицейлерге негізделген түрі. Мысалы, Чехия мен Словакияда мектеп базасында пайда болған заманауи клуб мекемесі мәдени-тәрбиелеу қызметі түрлерінің дәстүрлі жинағынан басқа кафе немесе шағын мейрамхана мен спорт кешенінен тұрады.

Мемлекеттік ағылшын мектептеріндегі маңызды сәт – аға ұрпақ өкілдерінің қатысуымен жалпы білім беру процесін мектептен тыс әлеуметтік-мәдени қызметпен толықтыру болып отыр. Әлеуметтік-мәдени мекемелердің тұратын ортамен «бірігіп кету» процесі бір ғимаратта немесе қатар тұрған құрылыс кешенінде орналасқан балалар бірлестіктері санының өсуімен қатар жүреді; соңғы жылдары белгілі аймақ тұрғындарының бастамасымен құрылған жекелеген мекемелер кең таралуда [3].

Өркениетті адамзат әрбір баланың жеке абыройын, оның жеке өмірге, демалу мен бос уақытқа, «қуаныш пен достыққа» деген құқығын құрметтеуі керек. Бала еркін және мәдени өмірге араласуы, өнермен айналысуы керек. Ересектердің заманауи қоғамы әрбір балаға бос уақыты болу құқығын қамтамасыз етуге, өзіндік даму жолын таңдау мүмкіндігін беруге міндетті.

2 Білім беру ұйымдарында оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыруын талдау

Сыныптан тыс жұмыстарға келесі талаптар қойылады:

– сыныптан тыс сабақтар оқушылардың білімдерін тереңдете және кеңейте отырып, олардың зейінін оқу бағдарламасының негізгі мазмұнынан бөлуі тиіс емес;

– сабақ пен сыныптан тыс сабақтардың оқу-тәрбие жұмыстарының тығыз байланысы болуы қажет. Алайда, сыныптан тыс жұмыс оқу жұмысының қарапайым ғана жалғасы болып қалмауы керек;

– оқушыларға оқу үшін ұсынылатын материал қолжетімді, олардың жасына, даму деңгейіне сәйкес болуы керек;

– сыныптан тыс сабақтардың мазмұны мен оларды ұйымдастыру формалары оқушыларға үнемі қызық болуы қажет;

– жеке, топтық және ұжымдық жұмыстың терең байланысы жүзеге асырылуы керек;

– жұмыстың еріктілігі мен оны орындау міндеттілігі үйлесімді болуы қажет.

Оқушы тұлғасын, оқушылардың игерген білім, біліктіліктері мен қабілеттерін шынайы өмірде қолдану дайындығын дамыту үшін, практикалық міндеттерді шешу үшін, компьютерлік сауаттылықтарын арттыру үшін пәндер бойынша үйірме жұмыстары ұйымдастырылған.

Оқушылар үйірмелер мен секцияларға қатыса отырып, жетекшінің жеке жұмысының арқасында өз құрдастарының ортасына бейімделеді, материалды терең зерделеу мүмкіндігін алады. Сабақтар кезінде жетекшілер жасөспірімнің рухани дамуында үлкен рөл атқаратын ұйымдастырушылық, шығармашылық, музыкалық қабілеттерін ашуға тырысады.

Сабақтан тыс жұмыстың барлық жүйесі тәрбие, білім беру, даму мен денсаулық сақтауды біртұтас процеске біріктіруі, сол сияқты заттардың құрылымдық және мазмұндық сабақтастығын қамтамасыз етуі, мектептің міндеттері мен мақсаттарының ерекшеліген көрсетуі, тұлғаның жеке шығармашылық қызығушылықтарын жүзеге асыру үшін икемді жүйе құру қызметін атқаруы тиіс. Сабақтан тыс жұмыс маңызды міндетті шешеді – мектептің мәдени кеңістігін кеңейтеді. Оқушының бұл саладағы мәдени құндылықтармен танысуы оның жеке мүддесіне, оның микросоциумына байланысты болады.

Қазіргі кезде сыныптан тыс және мектептен тыс қызметті ұйымдастырудың әрқайсысының өзіне тән ерекшеліктері бар жалпы принциптері дайындалды және қалыптасты. Оқушылармен сыныптан тыс уақыттағы сабақтардың түрлері мен бағыттарын анықтаудағы еріктілік – осы сабақтардың ерекшелігін анықтайтын анағұрлым ортақ принцип болып табылады.

Басты мақсатқа қол жеткізу үшін сабақтан тыс қызметті гуманистік, жүйелік, синергетикалық, іс-әрекеттік сияқты әдіснамалық тәсілдер негізінде және келесі принциптерге сәйкес құру қажет:

1. *Гуманистік бағыттылық принципі.* Сабақтан тыс қызметті ұйымдастыруда көп жағдайда балалардың қызығушылықтары мен мүдделері ескеріледі, оқушылар дербестігінің қалыптасу мен көріну процестеріне және субъектілігіне қолдау көрсетіледі, оқушыларда өзін-өзі тану, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі ұйымдастыру, өзін-өзі жүзеге асыру, өзін-өзі таныту біліктіліктері мен дағдыларын қалыптастыру үшін жағдай тудырылады.

2. *Жүйелік принципі.* Оқушылардың сабақтан тыс қызметінің жүйесі құрылады, бұл кезде өзара қарым-қатынас орнайды:

- сабақтан тыс қызметтің барлық қатысушылары – оқушылар, педагогтер, ата-аналар, әлеуметтік серіктестер арасында;

- ұйымдастырылған қызметтің негізгі – мақсатты, мазмұнды-қызметтік және бағалау-нәтижелілік және т.б. компоненттері арасында.

3. *Вариативтілік принципі.* Білім беру ұйымдарында балаларға таңдау еркіндігі мен оған өз еркімен қатысудың, қызметтің әр түрінде өз күші мен қабілетін жүзеге асырудың шынайы мүмкіндігін беретін сабақтан тыс қызметті ұйымдастырудың көп түрі (бағыттары), формалары мен тәсілдері кең тараған.

4. *Креативтілік принципі.* Педагогтер сабақтан тыс қызметте балалардың шығармашылық белсенділігін, жеке және ұжымдық шығармашылық өмірге қатысу тілегін қолдайды.

5. *Табыстылық және әлеуметтік маңыздылық принципі.* Сабақтан тыс қызметті ұйымдастырушылардың бар күші балалардың бойында табысқа қол жеткізу тілегін қалыптастыруға бағытталады. Бала қол жеткізген нәтижелер тек тұлғалық маңызды ғана емес, сондай-ақ оны қоршағандар үшін бағалы да болуы қажет.

Оқушылардың сабақтан тыс қызметін жобалау, жоспарлау, ұйымдастыру педагогикалық, ұйымдастырушылық-әдістемелік және басқарушылық міндеттер кешенін шешуді білдіреді.

Сабақтан тыс қызметті ұйымдастырудың педагогикалық міндеттері:

1. Сабақтан тыс уақытта оқушыларды ұйымдастыру үшін жағдай жасау.

2. Оқушылардың қызығушылықтарын, жас, жеке ерекшеліктерін ескере отырып қызметтің алуан түрлеріне қатысуын қамтамасыз ету.

3. Оқушылардың шығармашылық жүзеге асуына, жетістігіне, өзін көрсетуіне, шынайы және әлеуетті мүмкіндіктерін өзіндік ұсынуына ықпал ету.

4. Оқушылардың тұлғалық, метапәндік және пәндік құзыреттіліктерін қалыптастыруы үшін жағдай тудыру.

5. Оқушылардың дүниетанымын кеңейту, қоршаған ортамен танысу, белсенді әлеуметтену мақсатында әлеуметтік тәжірибелер ұйымдастыру.

6. Оқушылардың тұлғалық-маңызды және әлеуметтік пайдалы қызметке араласуы арқылы зиянды әдеттердің, девиантты мінез-құлық қаупінің алдын алуды қамтамасыз ету.

Сабақтан тыс қызметті ұйымдастырудың ұйымдастырушылық-әдістемелік міндеттері:

1. Мектеп жағдайында сабақтан тыс қызметті ұйымдастырудың

ұйымдастыру-әдістемелік материалдарын дайындау.

2. Сабақтан тыс қызметтің барлық бағыттарын қамтамасыз ететін метапәндік курстар, үйірмелер, секциялар, студиялардың бағдарламалар банкіні жасау.

3. Оқушылардың сабақтан тыс қызметін ұйымдастыру бойынша әдістемелік бірлестік «портфолиосын» жасау.

Сабақтан тыс қызметті ұйымдастырудың басқарушылық міндеттері:

1. Оқушылардың сабақтан тыс қызметін ұйымдастыруды қамтамасыз ететін педагогтердің функционалдық міндеттерін бекіту.

2. Оқушылармен сабақтан тыс қызмет аясында өткізілетін іс-шаралардың жоспар-кестесін бекіту.

3. Оқушылардың сабақтан тыс қызметін ұйымдастыруды қамтамасыз ететін педагогтерді ынталандыру жолын анықтау.

Педагогтер мен оқушылардың қалауына қарай оқушылардың сабақтан тыс қызметін төмендегі жағдайларда ұйымдастыруға болады:

– түрлі ұйымдастырушылық формаларда: факультативтер, танымдық бағыттағы үйірмелер, пәндік үйірмелер, метапәндік үйірмелер, оқушылардың ғылыми-зерттеу қоғамы және т.с.с.;

– оқушылардың әртүрлі құрамында: жеке, шағын топтар, топтар, ұжымдар, көпшілік;

– мәселелі-құндылықты қарым-қатынас формаларында: этикалық әңгімелер, дебаттар, тақырыптық диспуттар, проблемалы-құндылықты дискуссиялар және т.б.;

– төменгі сынып оқушыларының еңбек, патриоттық, экологиялық және т.б. әлеуметтік шығармашылық және әлеуметтік тәжірибесінің түрлі формаларында [4].

Жалпы білім беру мектептері каникул күндерінде қосымша білім беру мекемелері мен басқа да мекемелер базасында балалардың демалысын және оларды сауықтыру, лагерьлік тақырыптық ауысымдар, жазғы мектептер ұйымдастыру мүмкіндіктері пайдаланылады.

3 Оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар

Білім беру ұйымдарында оқушылардың сабақтан тыс уақытын ұйымдастыру бойынша сабақтан тыс қызметтің түрлі білім беру бағдарламалары әзірленуі мүмкін:

– кешенді білім беру бағдарламалары, сабақтан тыс қызмет түрлерінде тәрбиелік нәтижеден келесі деңгей нәтижелеріне біртіндеп өтуді пайымдайды;

– тақырыптық білім беру бағдарламалары, белгілі бір проблемалар аясында тәрбиелік нәтижеге бағытталады және мұнда сабақтан тыс қызметтің алуан түрлерінің мүмкіндіктері пайдаланылады (мысалы, патриоттық тәрбиенің білім беру бағдарламасы, толеранттылыққа тәрбиелеудің білім беру бағдарламасы және т.с.с.);

– белгілі деңгейдегі жетістіктерге қол жеткізуге бағдарланған білім беру бағдарламалары. Мұндай бағдарламалар білім алушылардың жас ерекшелігіне байланысты болуы мүмкін, мысалы: 1-сынып үшін – қызметтің алуан түрлерінде оқушының әлеуметтік білімдерді игеруге бағдарланған білім беру бағдарламалары; 2-3 сыныптар үшін – әлеуметтік шындыққа құндылықты қатынас қалыптастыратын білім беру бағдарламалары; 4-сынып үшін – оқушыға өзіндік қоғамдық әрекет тәжірибесін беретін білім беру бағдарламасы;

– сабақтан тыс қызметтің нақты түрлері бойынша білім беру бағдарламалары;

– жас ерекшелігіне қарай білім беру бағдарламалары (кіші жастағы оқушылардың сабақтан тыс қызметінің білім беру бағдарламасы; жоғары сынып оқушыларының сабақтан тыс қызметінің білім беру бағдарламалары);

– оқушыларға арналған жеке білім беру бағдарламалары.

Білім беру ұйымдары оқушыларға аталмыш бағыттағы сабақтардың кең спектрін таңдау мүмкіндігін беруі тиіс. Осылайша, сабақтан тыс қызмет оқушылар үшін өз шығармашылығын, танымын, дене белсенділігін дамыта алатын, өзінің ең жақсы тұлғалық қасиеттерін жүзеге асыратын кеңістікті кеңейтеді.

1-қосымшада «Сабақтан тыс қызметте тәрбие нәтижелеріне қол жеткізудің айрықша формалары» әдістемелік конструкторы көрсетілген, ол сабақтан тыс қызметтің нәтижелері мен формаларының өзара байланысына негізделген. Педагогтер оны сабақтан тыс қызметтің білім бағдарламаларын әзірлеуде бар ресурстарды, күтілетін нәтижелерді, білім беру ұйымдарының ерекшелігін ескере отырып қолдана алады [5].

1-кестеде сабақтан тыс қызмет арқылы оқушы тұлғасын дамыту бағыттары ұсынылған.

1-кесте – Сабақтан тыс қызмет арқылы оқушы тұлғасын дамыту бағыттары

Тұлғаны дамыту бағыттары	Сабақтан тыс қызмет бағыттары	Сабақтан тыс қызмет түрлері	Сабақтан тыс қызметті ұйымдастыру формалары
1	2	3	4
Спорттық-сауықтыру	Спорттық-сауықтыру	Ойын қызметі Спорттық-сауықтыру қызметі	Үйірмелер Жарыстар Клубтар Секциялар Жарыстар Клубтар Экскурсиялар Жарыстар Олимпиадалар Әскери-спорттық ойындар
	Әскери-патриоттық	Туристік-өлкетану қызметі Көркем шығармашылық Танымдық қызмет	
Рухани-адамгершілік	Ғылыми-танымдық	Бос уақытта көңіл көтеру қызметі (бос уақыттағы қарым-қатынас) Ойын қызметі	Үйірме Шығармашылық бірлестік Концерттер Спектакльдер Көрмелер Зияткерлік ойындар Дөңгелек үстел Пікірталастар Конференциялар Әлеуметтік жобалау Әлеуметтік сынамалар Азаматтық акциялар Еңбек десанты Медеткерлік (шефтік) қозғалыс «Тимуршылар қозғалысы»
	Көркем-эстетикалық		
	Әскери-патриоттық	Проблемалы-құндылықты қарым-қатынас Туристік-өлкетану қызметі	
	Қоғамдық-пайдалы қызмет	Әлеуметтік шығармашылық (әлеуметтік жаңартатын ерікті қызмет)	
	Жобалау қызметі	Еңбек (өндірістік) қызметі	

1-кестенің жалғасы			
1	2	3	4
Әлеуметтік	Қоғамдық-пайдалы қызмет Жобалау қызметі	Ойын қызметі Проблемалы-құндылықты қарым-қатынас Әлеуметтік шығармашылық (әлеуметтік жаңартатын ерікті қызмет) Еңбек (өндірістік) қызметі	Балалардың қоғамдық бірлестіктері Балалардың қоғамдық ұйымдары Акциялар Қозғалыстар Әлеуметтік маңызды жобалар
Жалпызияткерлік	Ғылыми-танымдық	Танымдық қызмет Туристік-өлкетану қызметі	Мектептік ғылыми қоғамдар Жарыстар Клуб Экспедициялар Ізденіс операциялары Зерттеушілік жобалар
		Проблемалы-құндылықты қарым-қатынас	Мектептік ғылыми қоғамдар Олимпиадалар Іздестіру және ғылыми зерттеулер Жеке-топтық сабақтар (ЖТС) Жеке-топтық кеңестер (консультациялар) (ЖТК) және т.б.
Жалпымәдени	Көркем-эстетикалық	Бос уақытта көңіл көтеру қызметі (бос уақыттағы қарым-қатынас)	Клубтар Үйірмелер Студиялар
		Көркем шығармашылық	

Қорытынды

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың біздің балаларымыз жан-жақты дамыған, әріптестік пен мәдениетаралық әрекеттесуге қабілетті, өзі және өз елі үшін жауапкершілік сезімі бар болуы керек деген сөздері Қазақстанның жас ұрпақты тәрбиелеудегі мемлекеттік саясатының мәнін құрайды.

Тәрбие процесі сабақ және сабақтан тыс қызметтің көмегімен жүзеге асырылады. Мектеп кеңістігінде ол үздіксіз, бірақ сабақтың және сабақтан тыс қызметтің әлеуетін ажыратып алу керек. Сабақ үнемі уақыт шегімен және басыңқы білім беру басымдықтарымен шектелген. Оқушылардың сабақтан тыс қызметі азаматтық ұстанымы мен әлеуметтік белсенділігін қалыптастырудың негізі болып табылады. Оның сабаққа қарағанда уақыттық кеңістігі үлкен, қызметтің осы немесе басқа түрінде қатысушы-субъектілерінің саны артық және зор әлеуеті бар, себебі балаға өзін жетістікке жеткізе алатын қызмет салаларының бірқатар түрлері ұсынылады.

Сабақтан тыс қызметтің басты артықшылығы оқушыларға оларды дамытуға бағытталған істердің кең спектрін ұсыну болып табылады. Оқушының қалауы бойынша сабақтан тыс қызметке бөлінген сағаттар оқудың сабақтық жүйесінен ерекшеленетін формаларда пайдаланылады.

Оқушылардың сабақтан тыс қызметін жүзеге асыру келесі мүмкіндіктерді береді:

– оқушылардың жас мүмкіншіліктеріне сәйкес қызметтің әр түрін (оқу, еңбек, коммуникативтік, қозғалыстық, көркемдік), қоршаған табиғи және әлеуметтік ортаға бейімделуін, өз денсаулығы мен дене мәдениетін қолдау және нығайту біліктілігін игеру;

– білім алушыларда қоршаған әлемге дұрыс қатынас, этикалық және адамгершілік нормалар, эстетикалық сезімдер, түрлі шығармашылық қызметке қатысу ниетін қалыптастыру;

– білім алушылардың әрі қарай оқуға дайындық деңгейін анықтайтын, өздігімен білім алу, бақылау мен өзіндік бағалаудың қарапайым дағдыларын дамытатын білім, білік және қызмет тәсілдерін қалыптастыру.

Дамушы қоғамға өздігімен шешім қабылдай алатын, олардың мүмкін болатын салдарын болжауға қабілетті заманауи білімді, адамгершілікті, іскер адамдар қажет, олар ұтқырлықпен ерекшеленеді, әріптестікке қабілетті, еліміздің тағдыры үшін, оның әлеуметтік-экономикалық гүлденуі үшін жауапкершілік сезімі бар. Ұтымды ұйымдастырылған сабақтан тыс қызмет оқушы тұлғасының дамуына мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1 Қазақстан Республикасының Президенті, «Нұр Отан» партиясының Төрағасы Н.Ә. Назарбаевтың партияның XVI съезінде сөйлеген сөзі «Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет: Бес институционалдық реформа» – Астана. – 2015. – 11 наурыз.

2 Бурганова Р.И., Оспанова Я.Н., Абдрашитова Т.А., Радионова К.В. Модель региональной программы развития досуговой деятельности школьников. – Астана. – 2009. – 87 с.

3 Бутенко Л.П. Свободное время: за и против подростков // Семья и школа. – 2004. – № 2. – С. 9-12.

4 Майорова Н.В., Ковалев В.П. Развитие творческой активности младших школьников: учебно-методическое пособие для организации внеклассной работы с младшими школьниками. – Чебоксары: Чуваш. гос. пед. ун-т, 2013. – 84 с.

5 Григорьев Д.В., Степанов П.В. Внеурочная деятельность школьников. Методический конструктор. – М.: «Просвещение», 2010. – 31с.

«Сабақтан тыс қызметте тәрбие нәтижелеріне қол жеткізудің айрықша формалары» әдістемелік конструкторы

Нәтижелер деңгейі. Сабақтан тыс қызметтің түрлері	Әлеуметтік білімдерді игеру	Әлеуметтік болмысқа құндылықты қатынас қалыптастыру	Өзіндік қоғамдық әрекет ету тәжірибесін меңгеру
1	2	3	4
1. <i>Ойын</i>	Рөлдік ойындар Іскерлік ойындар Әлеуметтік модельдеу ойыны		
2. <i>Танымдық</i>	Танымдық әңгімелер, пәндік факультативтер, олимпиадалар Дидактикалық театр, қоғамдық білім байқауы, «Не? Қайда? Қашан?» зияткерлік клубы Балалардың зерттеушілік жобалары, танымдық бағыттағы мектептен тыс акциялар (оқушылар конференциялары, зияткерлік марафондар және т.с.с.), мектептік мұражай-клуб		
3. <i>Проблемалы-құндылықты қарым-қатынас</i>	Этикалық әңгімелер Дебаттар, тақырыптық диспуттар Сыртқы сарапшылардың қатысуымен проблемалы-құндылықты пікірталас		
4. <i>Бос уақыттық-сауықтыру қызметі (бос уақыттық қарым-қатынас)</i>	Мәдени орындар: театр, мұражай, концерт залдары, галереяға бару Концерттер, сахналандырылған қойылымдар, сынып және мектеп деңгейіндегі мерекелік шаралар Мектептік қоршаған ортадағы оқушылардың бос уақытта көңіл көтеру акциялары (қайырымдылық концерттері, мектептегі көркемөнер гастрольдері және т.с.с.)		
5. <i>Көркем шығармашылық</i>	Көркем шығармашылық бірлестігінің сабақтары Көркемөнер көрмесі, өнер фестивальдері, сыныптағы, мектептегі спектакльдер		

1-қосымшаның жалғасы			
1	2	3	4
	Мектептік қоршаған ортадағы оқушылардың көркемөнер акциялары		
6. Әлеуметтік шығармашылық (әлеуметтік тұлғалармен түрленген ерікті) қызмет	Әлеуметтік сынама (ересектер ұйымдастырған әлеуметтік іске, акцияларға баланың бастамашылықпен қатысуы)		
	ҰШІ (ұжымдық-шығармашылық іс) Әлеуметтік-білім беру жобасы		
7. Еңбек (өндірістік) қызмет	Құрастыру бойынша сабақтар, техникалық шығармашылық, кәсіптік қолөнер үйірмелері		
	Еңбек десанттары, тиімді сюжеттік-рөлдік ойындар («Пошта», «Фабрика»), ересектердің басшылығындағы балалардың өндірістік бригадасы		
	Балалар мен ересектердің біріккен білім беру қызметі		
8. Спорттық-сауықтыру қызметі	Спорт секцияларының сабақтары, СӨС туралы әңгімелер, сауықтыру шараларына қатысу		
	Мектептік спорт турнирлері мен сауықтыру акциялары		
	Мектептік қоршаған ортадағы оқушылардың спорттық және сауықтыру акциялары		
9. Туристік-өлкетану қызметі	Білім беру экскурсиясы, туристік сапар, өлкетану үйірмесі		
	Туристік сапар, өлкетану клубы		
	Туристік-өлкетану экспедициясы Зерттеу-өлкетану экспедициясы Мектептегі өлкетану мұражайы		

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 Оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыру бойынша қазақстандық және шетелдік тәжірибені зерттеу.....	4
2 Білім беру ұйымдарында оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыруын талдау	6
3 Оқушылардың сабақтан тыс кездегі бос уақытын ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар.....	9
Қорытынды	12
Қосымша	13
Пайдаланылған әдебиеттер	14

Введение

«Дети должны всегда иметь право на счастливое детство. Их время должно быть временем радости, временем мира, игр, учёбы и роста. Их будущее должно основываться на гармонии сотрудничества. Их жизнь должна становиться более полнокровной по мере того, как расширяются их перспективы, и они обретают опыт».

Из Конвенции о правах ребёнка

Концепция модернизации казахстанского образования определяет цели общего образования на современном этапе. Школа должна развивать целостную систему универсальных знаний, умений и навыков, а также самостоятельную деятельность и личную ответственность обучающихся, т.е. ключевые компетентности, определяющие современное качество образования. Важной задачей воспитания является формирование у школьников инициативности, самостоятельности, толерантности. Развитию интереса к предмету, творческих способностей, повышению качества подготовки учащихся способствует внеурочная работа (факультативы, предметные кружки).

В Плане нации «100 конкретных шагов», который выдвинул Глава государства для реализации пяти институциональных реформ, обозначены консолидирующие ценности на базе идеи «Мәңгілік Ел». Это, прежде всего патриотизм, верность идеалам добра и дружбы, трудолюбие, честность, образованность [1].

Президент Республики Казахстан, Председатель партии «Нұр Отан» Н.А. Назарбаев в своем выступлении на XVI съезде партии отметил: «Консолидирующие ценности на базе идеи Мәңгілік Ел – это гражданское равенство; трудолюбие; честность; культ учености и образования; светская страна – страна толерантности. В этом случае гражданство будет самым надежным фундаментом устойчивого и успешного государства» [2]. Совершенно очевидно, что никакие экономические и социальные достижения не сделают государство сильным и процветающим, если оно не будет духовно богатым. Большая ответственность ложится на школы, которые всегда были причастны к благородному делу формирования духовных ценностей общества.

Методические рекомендаций педагогически целесообразны, так как способствуют более разностороннему раскрытию индивидуальных способностей ребенка, развитию у детей интереса к различным видам деятельности, желанию активно участвовать в продуктивной, одобряемой обществом деятельности, умению самостоятельно организовать своё свободное время. Каждый вид внеурочной деятельности: творческой, познавательной, спортивной, трудовой, игровой – обогащает опыт коллективного взаимодействия школьников в определённом аспекте, что в своей совокупности даёт большой воспитательный эффект.

1 Казахстанский и зарубежный опыт организации занятости школьников во внеурочное время

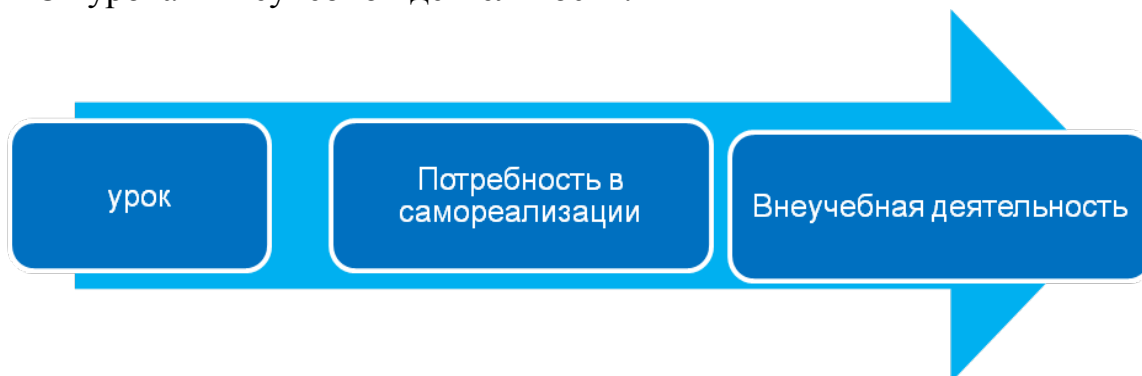
Сегодняшняя школа – это сложная система, где воспитание и обучение выступают в качестве важнейших составляющих элементов. Воспитание уже не может рассматриваться как дополнение, довесок к обучению.

В работе с детьми мы опираемся на единство учебно-воспитательного процесса. Оно в наличии общей цели, взаимосвязи направлений и средств ее реализации (обучение и воспитание, теоретическая и практическая подготовка, урочная и внеурочная деятельность, сотрудничество учащихся и учителей, педагогическое руководство и ученическое самоуправление и др.).

Казахстанский опыт организации занятости школьников показывает, что особое внимание в своей воспитательной работе школы уделяют внеурочной деятельности.

Внеурочная работа – это форма организации социального воспитания, осуществляемая за пределами классно-урочной организации жизнедеятельности воспитательных организаций. Внеурочная деятельность, как и деятельность обучающихся в рамках уроков направлена на достижение результатов освоения основной образовательной программы. Но в первую очередь – это достижение личностных результатов. Это определяет и специфику внеурочной деятельности, в ходе которой обучающие формируют готовность и способность обучающихся к саморазвитию, сформированность мотивации к обучению и познанию, ценностные установки обучающихся, социальные компетенции.

От урока к внеучебной деятельности:

При рассмотрении состояния внеурочной деятельности в Республике Казахстан было выявлено, что акцентируется внимание на организации внешкольного образования, которое осуществляется по следующим основным направлениям. Художественно-эстетическое дополнительное образование: через искусство, художественное творчество происходит передача духовного опыта человечества, способствующего восстановлению связей между поколениями. Эколого-биологическое дополнительное образование детей направлено на развитие интереса ребенка к изучению биологии, географии, экологии родного края, охране природы, является основной частью непрерывного экологического образования. Приоритетным направлением в

системе дополнительного образования учеников по праву является развитие детского и юношеского туризма и краеведения. В Республике Казахстан также развиваются учреждения по организации научно-технического творчества учащихся. Физкультурно-оздоровительная и спортивно-массовая работа в системе образования школьников ориентирована на физическое совершенствование ребенка, формирование здорового образа жизни.

В последние годы в организациях дополнительного образования детей получили развитие объединения социально-педагогического направления, ориентированные на коррекцию и развитие коммуникативных, интеллектуальных способностей обучающихся, развитие лидерских качеств, организацию досуга детей и подростков. Эта деятельность способствует социальной адаптации, гражданскому становлению подрастающего поколения [3].

Анализ зарубежного опыта показал, что для реализации в школе доступны следующие виды внеурочной деятельности: игровая деятельность; познавательная деятельность; проблемно-ценностное общение; досугово-развлекательная деятельность (досуговое общение); художественное творчество; социальное творчество (социально преобразующая добровольческая деятельность); трудовая (производственная) деятельность; спортивно-оздоровительная деятельность; туристско-краеведческая деятельность.

А также, в качестве системообразующих могут быть определены следующие виды деятельности:

1. Познавательная деятельность, расширяющая кругозор, любознательность школьника и формирующая потребность в образовании и интеллектуальном развитии;

2. Художественная деятельность, развивающая эстетическое мироощущение, потребность в прекрасном, способность к художественному мышлению и тонким эмоциональным отношениям;

3. Спортивная деятельность, способствующая здоровому образу жизни, красоте физической и высокой гигиене жизни;

4. Трудовая деятельность в виде общественно полезного труда, положительное отношение к которому является показателем человеческой сущности, отношения к людям и прежде всего к самому себе;

5. Ценностно-ориентировочная деятельность, направленная на рациональное осмысление общечеловеческих и социальных ценностей мира, на осознание личной причастности к миру во всех его проявлениях;

6. Туристско-краеведческая деятельность направленная на познание истории родного края, истории школы и др.

Ориентируясь на создание в стране цивилизованной системы организации свободного времени детей, по мнению российского ученого Бутенко Л.П., целесообразно обратиться к опыту стран Западной Европы. В этих странах усиление внимания к внешкольной работе обусловлено, прежде всего, тем, что она проводится в свободное время и в силу этого признается одним из важнейших условий развития детей. Во многих странах организованная

внешкольная деятельность занимает значительную часть детского времени. Практически более 50% детей принимает участие в различных видах внешкольной деятельности.

Все эти и многие другие вопросы использования детьми свободного времени находятся в поле зрения ученых Западной Европы. В первую очередь следует отметить относительный упадок традиционных центров культурной жизни (театров, концертных и оперных залов, библиотек и Домов культуры), а также небывалый рост потребления продукции массовой индустрии в сфере культуры, приведших к появлению за последние 20 лет новых типов учреждений культуры, новых форм деятельности с использованием новой техники. Такое положение дел в странах Западной Европы (впрочем, как и во всем мире) определяется существованием и развитием в течение последних лет двух тенденций в сфере культуры. Одна из них – создание так называемых интегрированных учреждений (или их комплексов), одновременно выполняющих как культурные, так и социальные и воспитательные функции. Вторая – наличие и успешное функционирование мелких, нетрадиционных учреждений культуры, разбросанных по территории всего квартала. В отличие от Домов культуры учреждения интеграционного типа (социально-культурные и спортивные) имеют практическую направленность и действуют преимущественно на коммерческой основе.

В настоящее время в странах Западной Европы существуют многочисленные «интегрированные» учреждения, наибольшее распространение среди которых получил тип, основанный на базе школ и лицеев. Причем разнообразие здесь достаточно велико и зависит в первую очередь от степени сращения социально-культурного учреждения со средой обитания. Например, в Чехии и Словакии современное клубное учреждение, возникшее на базе школы, имеет помимо традиционного набора форм культурно-воспитательной деятельности кафе или небольшой ресторан и спорткомплекс. В государственных английских школах стало важным моментом дополнение общеобразовательного процесса внешкольной социально-культурной деятельностью с участием представителей старшего поколения. Процесс «врастания» социально-культурных учреждений в среду обитания сопровождается ростом детских объединений, размещающихся в одном здании или комплексе рядом расположенных строений; в последние годы получили распространение децентрализованные учреждения, создаваемые на уровне инициативы жителей определенного региона [4].

Цивилизованное человечество должно уважать индивидуальное достоинство каждого ребенка, его право на личную жизнь, на отдых и досуг, на время «радости и мира». Ребенок должен быть свободен и имеет право на участие в культурной жизни и занятии искусством. Современное общество взрослых обязано предоставлять каждому ребенку право иметь свободное время и осуществлять свободный выбор собственного пути развития.

2 Особенности организации занятости школьников во внеурочное время в организациях образования

Организованная занятость школьников во внеурочное время углубляет и расширяет знания учащихся, полученные на уроке, повышает их интерес к предмету. Если учащиеся не вовлечены в активную познавательную деятельность, то любой содержательный материал вызовет в них созерцательный интерес к предмету. Ознакомившись на занятии кружка, конференции или вечере с тем или иным понятием или явлением, ученик постарается глубже понять его суть, захочет получить дополнительную информацию.

К внеклассной работе предъявляются следующие требования:

–внеклассные занятия, углубляя и расширяя знания учащихся, не должны отвлекать их внимание от основного содержания учебной программы;

–необходима тесная связь учебно-воспитательной работы на уроке и на внеклассных занятиях. Однако внеклассная работа не должна быть простым продолжением учебной работы;

–предлагаемый учащимся для изучения материал должен быть доступен им, соответствовать их возрасту, уровню развития;

–содержание внеклассных занятий и формы их организации должны быть всегда интересны учащимся;

–должна осуществляться глубокая связь индивидуальной, групповой и коллективной работы;

–необходимо сочетание добровольности работы с обязательностью ее выполнения.

Для развития личности ученика, готовности учащихся использовать усвоенные знания, умения и способы деятельности в реальной жизни, для решения практических задач, для повышения компьютерной грамотности организована кружковая работа по предметам.

Посещая кружки и секции, учащиеся прекрасно адаптируются в среде сверстников, благодаря индивидуальной работе руководителя, глубже изучается материал. На занятиях руководители стараются раскрыть у учащихся такие способности, как организаторские, творческие, музыкальные, что играет немаловажную роль в духовном развитии подростков.

Вся система внеурочной деятельности призвана объединить в единый процесс воспитание, образование, развитие и здоровьесбережение, а также обеспечить структурную и содержательную преемственность предметов, отражать специфику целей и задач школы, служить созданию гибкой системы для реализации индивидуальных творческих интересов личности. Эмоциональная насыщенность занятий внеурочной деятельностью дополняет строгость учебного процесса. Кроме того, внеурочная деятельность решает еще одну важную задачу – расширяет культурное пространство школы. В этой сфере знакомство ученика с ценностями культуры происходит с учетом его личных интересов, его микросоциума.

К настоящему времени выработались и сложились общие принципы

организации внеклассной и внешкольной работы, хотя каждый из этих видов организации деятельности учащихся за пределами учебных занятий имеет свои особенности. Наиболее общим принципом, определяющим специфику занятий с учащимися во внеурочное время, является добровольность в выборе форм и направления этих занятий.

Для достижения главной цели необходимо строить внеурочную деятельность на основе таких методологических подходов, как гуманистический, системный, синергетический, деятельностный, и в соответствии со следующими *принципами*:

1. *Принцип гуманистической направленности.* При организации внеурочной деятельности в максимальной степени учитываются интересы и потребности детей, поддерживаются процессы становления и проявления индивидуальности и субъектности школьников, создаются условия для формирования у учащихся умений и навыков самопознания, самоопределения, самостроительства, самореализации, самоутверждения.

2. *Принцип системности.* Создается система внеурочной деятельности школьников, в которой устанавливаются взаимосвязи между:

– всеми участниками внеурочной деятельности – учащимися, педагогами, родителями, социальными партнерами;

– основными компонентами организуемой деятельности – целевым, содержательно-деятельностным и оценочно-результативным и др.

3. *Принцип вариативности.* В организации образования культивируется широкий спектр видов (направлений), форм и способов организации внеурочной деятельности, представляющий для детей реальные возможности свободного выбора и добровольного участия в ней, осуществления проб своих сил и способностей в различных видах деятельности.

4. *Принцип креативности.* Во внеурочной деятельности педагоги поддерживают развитие творческой активности детей, желание заниматься индивидуальным и коллективным жизнетворчеством.

5. *Принцип успешности и социальной значимости.* Усилия организаторов внеурочной деятельности направляются на формирование у детей потребности в достижении успеха. Важно, чтобы достигаемые ребенком результаты были не только личностно значимыми, но и ценными для окружающих.

Проектирование, планирование, организация внеурочной деятельности школьников предполагает решение комплекса педагогических, организационно-методических и управленческих задач.

Педагогические задачи организации внеурочной деятельности:

1. Создать условия для занятости школьников во внеурочное время.

2. Обеспечить включение учащихся в разнообразные виды деятельности, учитывая интересы, возрастные, индивидуальные особенности учащихся.

3. Содействовать успешности, творческой самореализации учащихся, самовыражению, личностной самопрезентации реальных и потенциальных возможностей.

4. Способствовать формированию личностной, метапредметной и

предметной компетенции учащегося.

5. Организовать социальные практики школьников с целью расширения кругозора, ознакомления с окружающим миром, активной социализации.

6. Обеспечить профилактику рисков возникновения вредных привычек, девиантных форм поведения, посредством включения школьников в личностно-значимую и социально-полезную деятельность.

Организационно-методические задачи организации внеурочной деятельности:

1. Разработать программно-методические материалы по организации внеурочной деятельности в условиях школы.

2. Создать банк программ метапредметных курсов, кружков, секций, студий, обеспечивающих все направления внеурочной деятельности.

3. Создать «портфолио» методического объединения учителей по организации внеурочной деятельности школьников.

Управленческие задачи организации внеурочной деятельности:

1. Утвердить функциональные обязанности педагогов, обеспечивающих организацию внеурочной деятельности школьников.

2. Утвердить план-график проведения мероприятий в рамках внеурочной деятельности со школьниками.

3. Определить пути стимулирования педагогов, обеспечивающих организацию внеурочной деятельности школьников.

Организация внеурочной деятельности школьников, по выбору педагогов и учащихся, может осуществляться:

– в различных организационных формах: факультативы, кружки познавательной направленности, предметные кружки, метапредметные кружки, научно-исследовательское общество учащихся и т.п.;

– с разным количественным составом учащихся: индивидуально, в микрогруппе, группе, коллективе, массово;

– в формах проблемно-ценностного общения: этические беседы, дебаты, тематические диспуты, проблемно-ценностные дискуссии и др.;

– в различных формах социального творчества и социальных практик младших школьников трудовой, патриотической, экологической и др. направленности [5].

В период каникул используются возможности организаций отдыха детей и их оздоровления, тематических лагерных смен, летних школ, создаваемых на базе общеобразовательных школ, образовательных учреждений дополнительного образования детей и других учреждений.

3 Методические рекомендации по организации занятости школьников во внеурочное время в организациях образования

По организации занятости школьников во внеурочное время в организациях образования могут быть разработаны различные типы образовательных программ внеурочной деятельности:

- *комплексные образовательные программы*, предполагающие последовательный переход от воспитательных результатов к результатам следующего уровня в различных видах внеурочной деятельности;

- *тематические образовательные программы*, направленные на получение воспитательных результатов в определенном проблемном поле и использующие при этом возможности различных видов внеурочной деятельности (например, образовательная программа патриотического воспитания, образовательная программа воспитания толерантности и т.п.);

- *образовательные программы, ориентированные на достижение результатов определенного уровня*. Такие программы могут иметь возрастную привязку, например: для 1 класса – образовательная программа, ориентированная на приобретение школьником социальных знаний в различных видах деятельности; для 2-3 классов – образовательная программа, формирующая ценностное отношение к социальной реальности; для 4 класса – образовательная программа, дающая ученику опыт самостоятельного общественного действия;

- *образовательные программы по конкретным видам внеурочной деятельности*;

- *возрастные образовательные программы* (образовательная программа внеурочной деятельности младших школьников; образовательная программа внеурочной деятельности старшеклассников);

- *индивидуальные образовательные программы для учащихся*.

Организации образования должны предоставлять обучающимся возможность выбора широкого спектра занятий данного направления. Таким образом, внеурочная деятельность увеличивает пространство, в котором школьники могут развивать свою творческую, познавательную и физическую активность, реализовывать свои лучшие личностные качества.

В приложении 1 указан методический конструктор «Преимущественные формы достижения воспитательных результатов во внеурочной деятельности», который основан на взаимосвязи результатов и форм внеурочной деятельности. Он может быть использован педагогами для разработки образовательных программ внеурочной деятельности, с учётом имеющихся в их распоряжении ресурсов, желаемых результатов, специфики организации образования.

Рекомендуются нижеприведенные направления развития личности школьника через внеурочную деятельность (таблица 1).

Таблица 1 – Направления развития личности через внеурочную деятельность

Направления развития личности	Направления внеурочной деятельности	Виды внеурочной деятельности	Формы организации внеурочной деятельности
1	2	3	4
Спортивно-оздоровительное	Спортивно-оздоровительное	Игровая деятельность Спортивно-оздоровительная деятельность Туристско-краеведческая деятельность Художественное творчество Познавательная деятельность Досугово-развлекательная деятельность (досуговое общение) Игровая деятельность	Кружки Соревнования Клубы Секции Соревнования Клубы Экскурсии Соревнования Олимпиады Военно-спортивные игры
	Военно-патриотическое		
Духовно-нравственное	Научно-познавательное Художественно-эстетическое	Проблемно-ценностное общение Туристско-краеведческая деятельность	Кружок Творческое объединение Концерты, спектакли, выставки Интеллектуальные игры Круглый стол Дискуссии Конференции Социальное проектирование Социальные пробы Гражданские акции Трудовой десант Шефское движение «Тимуровское движение»
	Военно-патриотическое		
	Общественно-полезная деятельность	Социальное творчество (социально преобразующая добровольческая деятельность)	
	Проектная деятельность	Трудовая (производственная) деятельность	

Продолжение таблицы 1			
1	2	3	4
Социальное	Общественно-полезная деятельность Проектная деятельность	Игровая деятельность Проблемно-ценностное общение Социальное творчество (социально преобразующая добровольческая деятельность Трудовая (производственная) деятельность	Детские общественные объединения Детские общественные организации Акции Движения Социально значимые проекты
Общеинтеллектуальное	Научно-познавательное	Познавательная деятельность Туристско-краеведческая деятельность	Школьные научные общества Соревнования Клуб Экспедиции Поисковые операции Исследовательские проекты
		Проблемно-ценностное общение	Школьные научные общества Олимпиады Поисковые и научные исследования Индивидуально-групповые занятия Индивидуально-групповые консультации и т.д.
Общекультурное	Художественно-эстетическое	Досугово-развлекательная деятельность (досуговое общение)	Клубы Кружки Студии
		Художественное творчество	

Организации образования самостоятельно выбирают направления внеурочной деятельности, определяют временные рамки (количество часов на определенный вид деятельности), формы и способы организации внеурочной деятельности.

Направления внеурочной деятельности являются содержательным ориентиром и представляют собой приоритетные направления при организации внеурочной деятельности и основанием для построения соответствующих образовательных программ организации образования.

В данных методических рекомендациях предлагаются примерные ориентиры, которые могут быть использованы при составлении образовательных программ в части внеурочной деятельности обучающихся и при формировании заявок на приобретение оборудования, составляющего материально-техническое обеспечение организации внеурочной деятельности в школе.

Заключение

Слова Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева о том, что наши дети должны быть всесторонне развитыми, со здоровыми амбициями, способными к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающими чувством ответственности за себя и судьбу страны, составляют суть государственной политики Казахстана в сфере воспитания молодого поколения.

Процесс воспитания осуществляется посредством учебной и внеучебной деятельности. В школьном пространстве он непрерывен, но следует различать потенциал урочной и внеурочной деятельности. Урок всегда ограничен временными рамками и доминирующим образовательным приоритетом. Основой формирования гражданской позиции и социальной активности может явиться внеурочная деятельность школьников. Она имеет большее, чем урок временное пространство, большее количество субъектов-участников того или иного вида деятельности и несет в себе приоритет воспитания, а также обладает огромным потенциалом, так как ребенку предоставляется целая палитра сфер деятельности, где можно быть успешным.

Основным преимуществом внеурочной деятельности является предоставление обучающимся возможности широкого спектра занятий, направленных на их развитие. Часы, отводимые на внеурочную деятельность, используются по желанию обучающихся и в формах, отличных от урочной системы обучения.

Реализация внеурочной деятельности школьников будет способствовать:

– овладению обучающимися в соответствии с возрастными возможностями разными видами деятельности (учебной, трудовой, коммуникативной, двигательной, художественной), умением адаптироваться к окружающей природной и социальной среде, поддерживать и укреплять свое здоровье и физическую культуру;

– формированию у обучающихся правильного отношения к окружающему миру, этических и нравственных норм, эстетических чувств, желания участвовать в разнообразной творческой деятельности;

– формированию знаний, умений и способов деятельности, определяющих степень готовности обучающихся к дальнейшему обучению, развитие элементарных навыков самообразования, контроля и самооценки.

Развивающемуся обществу нужны современные образованные нравственные предприимчивые люди, которые могут самостоятельно принимать решения, прогнозируя их возможные последствия, отличаются мобильностью, способны к сотрудничеству, обладают чувством ответственности за судьбу страны, ее социально-экономическое процветание. Успешно организованная внеурочная деятельность способствует развитию личности школьника.

Список использованной литературы

1 Қазақстан Республикасының Президенті, «Нұр Отан» партиясының Төрағасы Н.Ә. Назарбаевтың партияның XVI съезінде сөйлеген сөзі «Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет: Бес институционалдық реформа» – Астана. – 2015. – 11 наурыз.

2 Бурганова Р.И., Оспанова Я.Н., Абдрашитова Т.А., Радионова К.В. Модель региональной программы развития досуговой деятельности школьников. – Астана. – 2009. – 87 с.

3 Бутенко Л.П. Свободное время: за и против подростков // Семья и школа. – 2004. – № 2. – С. 9-12.

4 Майорова Н.В., Ковалев В.П. Развитие творческой активности младших школьников: учебно-методическое пособие для организации внеклассной работы с младшими школьниками. – Чебоксары: Чуваш. гос. пед. ун-т, 2013. – 84 с.

5 Григорьев Д.В., Степанов П.В. Внеурочная деятельность школьников. Методический конструктор. – М.: «Просвещение», 2010. – 31 с.

Методический конструктор «Преимущественные формы достижения воспитательных результатов во внеурочной деятельности»

Уровень результатов. Виды внеурочной деятельности	Приобретение социальных знаний	Формирование ценностного отношения к социальной реальности	Получение опыта самостоятельного общественного действия
1	2	3	4
1. <i>Игровая</i>	Игра с ролевым акцентом		
	Игра с деловым акцентом		
	Социально моделирующая игра		
2. <i>Познавательная</i>	Познавательные беседы, предметные факультативы, олимпиады		
	Дидактический театр, общественный смотр знаний, интеллектуальный клуб «Что? Где? Когда?»		
	Детские исследовательские проекты, внешкольные акции познавательной направленности (конференции учащихся, интеллектуальные марафоны и т.п.), школьный музей-клуб		
3. <i>Проблемно-ценностное общение</i>	Этическая беседа		
	Дебаты, тематический диспут		
	Проблемно-ценностная дискуссия с участием внешних экспертов		
4. <i>Досугово-развлекательная деятельность (досуговое общение)</i>	Культопоходы в театры, музеи, концертные залы, галерею		
	Концерты, инсценировки, праздничные «огоньки» на уровне класса и школы		

Продолжение приложения 1

1	2	3	4
	Досугово-развлекательные акции школьников в окружающем школу социуме (благотворительные концерты, гастроли школьной самодеятельности и т.д.)		
5. <i>Художественное творчество</i>	Занятия объединений художественного творчества		
	Художественные выставки, фестивали искусств, спектакли в классе, школе		
	Художественные акции школьников в окружающем школу социуме		
6. <i>Социальное творчество (социально преобразующая добровольческая деятельность)</i>	Социальная проба (инициативное участие ребенка в социальном деле, акции, организованной взрослым)		
	КТД (коллективно-творческое дело)		
	Социально-образовательный проект		
7. <i>Трудовая (производственная) деятельность</i>	Занятия по конструированию, кружки технического творчества, домашних ремесел		
	Трудовые десанты, сюжетно-ролевые продуктивные игры («Почта», «Фабрика»), детская производственная бригада под руководством взрослого		
	Совместное образовательное производство детей и взрослых		
8. <i>Спортивно-оздоровительная деятельность</i>	Занятия спортивных секций, беседы о ЗОЖ, участие в оздоровительных процедурах		

Продолжение приложения 1			
1	2	3	4
	Школьные спортивные турниры и оздоровительные акции		
	Спортивные и оздоровительные акции школьников в окружающем школу социуме		
<i>9. Туристско-краеведческая деятельность</i>	Образовательная экскурсия, туристическая поездка, краеведческий кружок		
	Туристский поход, краеведческий клуб		
	Туристско-краеведческая экспедиция Поисково-краеведческая экспедиция Школьный краеведческий музей		

Содержание

Введение	17
1 Казахстанский и зарубежный опыт организации занятости школьников во внеурочное время	18
2 Особенности организации занятости школьников во внеурочное время в организациях образования	21
3 Методические рекомендации по организации занятости школьников во внеурочное время в организациях образования...	24
Заключение	28
Список использованной литературы	29
Приложение	30

**Сабақтан кейінгі мектеп: оқушылардың сабақтан тыс
кездегі бос уақытын ұйымдастыру**

Әдістемелік ұсыныстар

**Школа после уроков: организация занятости школьников
во внеурочное время**

Методические рекомендации

Басуға 20.07. 2015 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 2,1

Подписано в печать 20.07. 2015 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 2,1.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда» 15 этаж